

razstavo Zagrebško je začel bastardirati zgodnjo Amerikansko „šesttedensko“ imenovano z domačo, in posrečila se mu je ta skušnja tako, da je izredil koruzo, za katero je dobil v razstavi Zagrebški sreberno medaljo, lani v Dunajski pa tudi medaljo. On pravi, da dozori od 14. do 20. septembra (kimovca), da vagan vaga od 85 do 88 funtov in da na oralu je pridela 29 do 30 vaganov čistega zrna. Kdor želi semena, naj se obrne do semenarskega trgovca g. Anišiča v Zagreb, ki vagan prodaja po 7 gold. — Tako piše g. Stražimir. Ali je „Stražimirka“ res kaj posebnega, in to posebno memo naše Ribniške, že dolgo vdomačene, ali ta posebnost bastardu ostane in se ponaša tudi drugje v vsem takem, to je treba po skušnjah zvedeti.

Znanstvene stvari.

Slovenske Matice

IX. občni zbor 4. marca 1874. leta.

Ob 8. uri bila je maša v stolni cerkvi, katero so služili preč. korar gosp. Fr. Kramar.

Ob treh popoldne se je pričel v čitalnični dvorani občni zbor pod vodstvom prvosednika dr. Coste. Pričujoči so bili gospodje odborniki Ljubljanski: dr. Jan. Bleiweis, Jeran Luka, Marn Jožef, Pleteršnik Maks., dr. Poklukar J., Souvan France, Tušek Ivan, Vavrů Ivan, Vilhar Ivan, dr. Vončina Leon, dr. Zupanec Jer., Žakelj Miroslav. Zbralo se je bilo nad 70 družbenikov Ljubljanskih in vnanjih. Mnogo družih je poslalo volilne liste, katerih se je naštel 647.

Dr. E. H. Costa prične skupščino z ogovorom, v katerem pozdravi zbrane društvenike in še posebno one, ki so prišli od daleč; potem se opraviči o tem, da ni sklical 9. občnega zbora 1873. leta, ter pové, zakaj da tako pozno. Reče, da so bile zavire tako silne, da jim ni bilo mogoče v okom priti. Zadržki so bili sledeči: 1. Smrt tajnika prof. Lésarja. Po smrti njegovi trebalo je tudi v red spraviti zaostaline mesecev avgusta, septembra in oktobra. 2. Politične borbe lanskega leta; dasiravno Matica sama ni bila prizadeta po njih, so vendar vsacega Matičarja prijele bolj ali manj tako, da je bil zaviran v mirnem književnem delu. 3. Knjige za 1873. leto se niso mogle o pravem času razposlati, ker so se jako počasi tiskale v tiskarni, preobloženi z drugimi silnimi deli.

To so — pravi — poglobitni vzroki, da sem mogel še le danes storiti to, kar bi bil po pravilih moral storiti lani. O tej zakasnitvi me tolaži posebno to, da društveniki ne trpé nikakoršne škode zaradi tega, če dobé knjige nekoliko pozneje kakor navadno.

Potem omeni, da je 4. februarja t. l. preteklo prvo desetletje Matice slovenske, ter razdeli med pričujoče društvenike tiskano poročilo o tem, kaj je Matica dovršila preteklih teh 10 let. *) — Dalje se prvosednik spominja Matičarjev, od poslednjega občnega zbora umrlih, zlasti dveh, namreč neutrudljivega Matičnega tajnika prof. Lésarja in blagega narodnjaka barona Antona Cojza. Dokler bo Matica — pravi — gotovo bo Lésar v spominu ostal Slovincem.

Potem prvosednik v imenu društva izreka hvalo vsem tistim, ki so sodelovali pri Matici, posebno prof. J. Tušku, da je zamudna tajniška dela prevzel za celó malo plačilo 250 gold.; — knjižničarju gosp. prof. Vavrů-u zavoljo velike marljivosti o vredovanju knjižnice in gosp. Ivanu Vilharju za veliki trud, ki ga ima z denarnimi zadevami Matičnimi. Poslednja dva

gospoda opravljata vse posle brezplačno, za kar jima še posebna hvala. Pa še enemu — reče — gré lepa naša hvala, in to gosp. prof. Pleteršniku, ki je bil prevzel korekturo knjige „Slovanstvo“.

Potem omeni prvosednik, da je bila Matica slovenska pri svetski razstavi na Dunaji, v katero je poslala svoja dela, odlikovana s pohvalnim pismom.

Konečno naznanja prvosednik, da mu je došlo danes pismo od gosp. prof. Majcigerja v Mariboru, v katerem bitko obžaluje, da na napisu knjige „Slovanstvo“ stoji „Spisali Janez Majciger, Maks Pleteršnik in Božidar Raić.“ Prof. Majciger piše, da je to pogrešek, ki se je zoper njegovo voljo in brez njegove krivde vrnil, ter pravi, da je on „Občni pregled Slovanstva“ le poslovenil po Riegerjevem českem „naučnem slovníku“. Prvosednik s tem popravlja nemili pogrešek ter dodá, da bo tudi po časnikih to razglasil ter tako zadostil zahtevi gosp. prof. Majcigerja. To veljá pa le o „Pregledu“; spis gosp. prof. Pleteršnika o Slovencih, Hrvatih in Srbih in spis gosp. Raića o Bulgarjih ste izvirni deli. —

Končavši govor svoj o Matičnih zadevah dodaja predsednik še to, da Novomeška čitalnica prosi družbenike slovenske Matice, naj bi se obilno vdeležili posojila za zidanje „narodnega doma“ v Novem mestu, ki še ni dodelan, ter bo še mnogo denarja treba. Ker je podpredsednik Novomeške čitalnice g. Rozman sam v zboru pričujoč, je prosil družbenike, naj kar njemu dadó prineske za blago napravo, ki bode steber narodni stvari na Dolenskem. — Na to velí prvosednik tajniku brati poročilo o odborovem delovanju.

Preden tajnik začne brati, prosi deželni poslanec gosp. Tavčar besede ter reče: Gospod prvosednik je omenil in hvalo izrekel pridnim delalcem; izpustil je pa enega. Po smrti Tomanovi je dr. Costa sam največ se trudil na korist Matice slovenske. Njemu gre največa hvala; slava mu! (Zbor mu zakliče trikrat „Slava“!) (Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz obravnav cerkvenih postav

v zbornici poslancev.

Drugi veliki govor grofa Hohenwarta.

V zadnjem listu smo povedali, da je ministerstvo drugo cerkveno postavo zbornici poslancev izročilo v obravnavo. Ta postava namerava duhovnije z davkom obložiti za verski zaklad. Govorilo je več poslancev pravne stranke, al noben govor ni naredil takega vtiska na ustavoversko kliko in ministre same, kakor govor Hohenwartov; priča temu je strašanski krič in vék v ustavoverskih Dunajskih časnikih. Hohenwart je v tem govoru dokazal krivico tega davka v principu in nemogočo pravično izpeljavo njegovo, zraven tega pa je, z malimi, a tehtnimi besedami visoko povzdignivši zastavo federalizma, odbijal pušice in kole, s katerimi ga je centralistična stranka leta 1871 začela pobijati, ko je minister postal, in ga napada še dandanes isto tako, kakor je, na veliko sladčico ustavovercem, ga napadel sam ministerski predsednik knez Auersperg po prvem njegovem govoru v zbornici poslancev. Strastni govori treh ministrov zoper njega pričajo veliko veljavo njegovo. Hohenwart je med opozicijo prvak po talentu svojem, po skušnjah svojih, po izvrstni besedi svoji in ima — kakor je minister Lasser sam v zbornici očitno rekel — še veliko prihodnost za-se. Ta „poslanec iz Kranja“ (Abgeordneter

*) Popolno to poročilo so „Novice“ priobčile v zadnjem listu.

zato, da tudi tisti naši gospodarji, kateri nimajo časa bolj na drobno razmišljati naših materialnih in društvenih razmer, nekoliko bolj razvidijo, zakaj gre prav za prav, kedar hočemo in želimo kaj novega koristnega vpeljati, in da naši časi niso več taki, ko so bili nekdanj.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *Koliko je vredno tičje gnjezdo?* — Tica penica (*Sylvia hortensis*) živel je sebe in petero mladičev. Vsaka je potrebovala na dan po 50 gosenic, skupaj toraj 250. Živele so v gnjezdu 30 dni, da so zamogle zleteti, potrebovale so 7500 gosenic. Vsaka gosenica požre na dan toliko listja ali cvetja, kolikor tehta, in da popolnem doraste, potrebuje 30 dni. Ako gosenica na dan požre samo en cvet, konča v 30 dneh 30 cvetov. Eno samo penično gnjezdo reši toraj pogina 215.000 cvetov. Če pa pomislimo, da ena gosenica na dan od 10—30 cvetov požre, razvidi se, kako veliko škodo gosenice naredijo, pa tudi, koliko koristi eno tičje gnjezdo.

Šolske stvari.

Postava

o napravi ponavljavnih (nadaljevalnih) šol na Kranjskem.*)

§. 1. Povsod, kjer so ljudske šole in kjer dolžnost v šolo hoditi traja do izpolnjenega 12. leta starosti (§. 17. deželne postave od 29. aprila leta 1873, deželni zakon VIII. del, šte. 21), napravijo naj se ponavljavne šole, v katerih se ima praviloma od začetka šolskega leta do konca meseca marcija redno poduk dajati.

§. 2. Ponavljavna šola ima namen, da ponavlja, dopolnjuje in razširja nauk, ki ga je učenec dobil v ljudski šoli. Podučuje naj se tedaj v tej šoli v vseh naukih, ki se učé v ljudski šoli, tedaj tudi v krščanskem nauku.

§. 3. V ponavljavnih šolah ima podučevati učitelj, ki je na ljudski šoli v službi.

Ako je pri kaki ljudski šoli več učiteljev, takrat okrajna šolska oblast po zaslišanji krajnega šolskega sveta določi, kdo naj prevzame to nalogo.

Ako ima učitelj vsled poduka na ponavljavni šoli več kakor 30 ur v tednu podučevati, se mu posebej plača, kar ima več opraviti.

§. 4. V ponavljavni šoli morajo po navadno hoditi vsi dečki in vse deklice, ki so izpuščeni iz vsakdanje (ljudske) šole, do izpolnjenega 14. leta svoje starosti.

Gledé oproščenja poduka v ponavljavni šoli veljajo dotične za ljudske šole dane določbe (§§. 19. in 20. dež. zak. od 29. aprila 1873).

§. 5. O sprejemu v ponavljavne šole, o izpustu iz teh šol in o strahovanji so veljavna dotična za javne ljudske šole dana pravila.

Za nauk v nadaljevalnih šolah se šolnina ne plačuje.

§. 6. Ponavljavni poduk se daje trikrat v tednu, vselej najmanj po 2 uri, in sicer dvakrat za dečke in enkrat pa za deklice posebej, krščanski nauk se v te ure ne všteva.

Učne dneve in ure določa okrajna šolska oblast po zaslišanji krajnega šolskega sveta.

*) Potrjena 28. sveč. 1874.

§. 7. O razdelitvi v razrede, o učnih načrtih in o preskušnjah imajo veljavnost določbe šolskega in učnega reda.

Znanstvene stvari.

Slovenske Matice

IX. občni zbor 4. marca 1874. leta.

(Dalje in konec.)

Tajnik prof. Tušek je potem poročal o delovanju Maticnem tako-le:

Moje poročevanje o odborovem delovanju od 8. občnega zbora 1872. leta do danes bo le kratko, ker je malo ne vse zapisano v letopisu za 1872. in 1873. leto od 43. do 60. strani, katero knjigo smo s 1. delom „Slovanstva“ vred že razposlali malo ne vsem poverjenikom, ter jo bodo vsi gospodje udje kmalu v rokah imeli.

Glavne knjige zadnja številka 26. septembra 1872. leta bila je 2544, danes jej je 2772, to kaže prirastek udov za 228, med katerimi je 13 ustanovnikov. Med temi so 4 rodovine, za katere je ranjki profesor Anton Léšar plačal za vsako po 100 gold.

Izmed ustanovnikov so pomrli: Irkič Ivan, Koncilijski Ivan, Léšar Anton, Holcer Dragotin, Moos Avg., Čizman Franc, Bonner Jožef, Vitenc Andrej.

Ker je v preteklem desetletju mnogo udov pomrlo in nekateri tudi odstopili, šteje Matica slovenska danes v vsem skupaj: ustanovnikov 411, letnikov 1921, vseh tedaj 2332 udov.

Tirjati ima slovenska Matica od svojih ustanovnikov še 1300 gld., od letnikov pa zaostale letnine incl. 1873 blizu 3500 gold., vsega tedaj 4800 gold.; med temi je največ letnine za 1873. leto. Zdaj, ko bodo družbeniki bukve v roke dobili, je upati, da se bo zaostala letnina bolj pridno plačevala, kakor doslej.

Bukve za 1873. leto, namreč „Slovanstvo“ I. del in „Letopis“ za 1872. in 1873. leto smo razposlali do slej družbenikom, bivajočim po Kranjskem razun Ljubljane in okolice, po dolnjem Štajarskem ter oddali jih nekoliko tudi že na Koroško. Ostalim jih bomo razposlali te dni.

Atlanta IV. snopič (Nemčija, Italija, Evropska Turčija) bo dovršen o kakih 6 tednih, kakor nam g. Köcke piše iz Dunaja. Potem ga bomo jeli razpošiljati.

Rokopis Schödlerjeve „botanike“ je že dovršen bil 1870. leta. Schödlerjeve „zoologije“ rokopisa pa je prof. Fr. Erjavec v Gorici poslal meseca januarja za kakih 6 tiskanih pól. Te dni bo gotov z vsem — in tako Schödlerjeva „knjiga prirode“ dovršena. — Rokopisa za II. in IV. zvezek „Slov. Štajarja“ pa še zdaj nismo dobili.

V zvezo književne vzajemnosti je v času, preteklem od 8. občnega zbora, Matica stopila z univerziteti v Kristijaniji, z univerziteti v Moskvi in z arheolojskim občestvom v Moskvi.

„Narodni šoli“ v Ljubljani je Matica podarila 273 iztisov raznih bukev, da je to društvo razdeli med učitelje po deželi ter jih nagovarja, naj pristopijo k Matici, če že niso. — Vodstvu bolnišnice Ljubljanske je podarila Matica 19 knjig v zabavo in poduk okrevalcem, šoli v Št. Petru na Krasu pa 1 Kozlerjev zemljovid Slovenskih dežel.

Rokopise iz Zalokarjeve zapuščine hrani Matica, z ostalimi knjigami je pa storila po odsekovem nasvetu v 28. odborovi skupščini.

Gosp. E. Picot v Parizu je društvu poslal mnogo francoskih knjig, katere je ono večidel dalo v dar bo-

goslovskim, gimnazijskim in realnim knjižnicam, da jih more brati mnogo dijakov tudi prihodnjih časov.

Pri Jungmanovi svečanosti v Pragi lanskega leta je bil Matični zastopnik matičar gosp. inženir Jan Pribil, kateremu se je bilo dalo poverjenilno pismo.

Gosp. Trstenjaku, ki se je odpovedal odbor- ništvu, je Matica izrekla pismeno zahvalo za njegovo marljivo delovanje v odboru, in tudi sploh za neumorno njegovo literarno delovanje v Matici in zunaj nje.

Slednjič mi je še povedati, da je odbor v svoji 29. skupščini 7. novembra 1873. leta mene izbral za Matič- nega tajnika, ter da sem obdelal tudi vse, kar je bilo zaostalega po Lesarjevi smrti.

Zbor je tajnikovo poročilo brez opazke na znanje vzel. —

Potem bere blagajnik Ivan Vilhar sklep računa od 1. julija 1872. do 1. julija 1873. leta, ter popravlja eno tiskarsko pogreško v njem: „Pri obligacijah mora namreč stati mesto 2616 število 2661 gold. — Tiskani račun se razdeli med ude.

Na prvosednikovo vprašanje: ali o računu kdo be- sede želi, se ne oglasi nobeden.

Gledé 4. točke razgovorov, namreč gledé volitve pregledovalcev računa vpraša prvosednik zbor: ali hoče voliti po listkih, ali prepusti to stvar prvosed- niku. Večina je za to, da se to prepusti prvosedniku. Na to predlaga on lanske pregledovalce gospode Hohna Hug., Žagarja Drag. in Kremžarja And.

Potem se bere proračun za 10. Matično leto, namreč za čas od 1. julija 1873. do 1. julija 1874. leta. Vse točke so bile sprejete brez ugovora ali posebnega predloga.

Zdaj je prišla na vrsto volitev 12 odbornikov, in sicer: A) 10 odbornikov namesto onih 1869. leta vo- ljenih, namreč a) Ljubljanskih: Luka Jeran, Pet. Koz- ler, Ivan Vilhar, dr. Jernej Zupanec; — b) vnanjih: France Erjavec, Anton pl. Garibaldi, dr. Gr. Krek, Božidar Raić, dr. Janko Šrnec, Dav. Trstenjak. — B) Dva odbornika namesto umrlih Ljubljanskih: Anton baron Zois in Anton Lesar.

Prvosedniku je bilo poslano 556 glasovnic; priču- jčji udje mu oddajajo listke. V volilno komisijo se iz- beró sledeči gospodje: za prvosednika prof. Žakelj, za prisednike prošt dr. Jarec, inženir Potočnik, deželni uradnik Josip Pfeifer in trgovec Sovan stari. Prof. Ža- kelj zapečati listke, ter komisija gré v bližajo sobo, da je skrutinira.

Ker nobeden ne želi več besede, sklene prvosednik občni zbor.

Volilna komisija je po dokončanem skrutiniranju oddala prvosedniku sledeči:

Zapisnik,

narejen o škrutiniranju za volitev Matičnih odbornikov oddanih glasovnic.

Volitve se je po oddanih listkih vdeležilo 647 udov. Od teh glasov so dobili kot

Ljubljanski odborniki:

Gospodje Kozler Peter 647 glasov, Krisper Va- lentin 647, Močnik Matej 647, Vilhar Ivan 647, Jeran Luka 645, dr. Zupanec Jernej 642, Čebašek Andrej 3, Križnar Miroslav 1, Klun Karol 1, Gras- selli Peter 1. Izvoljenih je tedaj prvih 6 udov za od- bornike.

Kot vnanji odborniki so dobili: gospodje prof. Er- javec Fr. 647 glasov, Parapat Janez 647, Šuman Josip 647, Majciger Janez 646, Raić Božidar 571, dr. Krek Gr. 487, prof. Žolgar 168, dr. Šust 30, Kocjančič 14, Žitek 7, prof. Zupan 6, Kočevar

Ferko 3, Bradaška 3, Lipold 3, Janežič Šimen 2, Rozman 1, dr. Tonkli 1, dr. Gregorc 1, — izvoljenih je toraj prvih 6 odbornikov.

Zgodovinske črtice.

Janez pl. Kobenci (Cobenzl), slavni Kranjec.

Po V. svobodno posnel Jos. Levičnik.

Menimo, da je beseda o pravem času, ako zdaj, ko je ravnokar eden izmed častne vrste naših rojakov (vitez Žvegelj) spremljeval presvitlega cesarja Franca Jožefa na njegovem popotovanji po Ruskem, predstav- ljamo našemu narodu v duhu moža, katerega spomin še živi, akoravno so že stoletja z vsem svojim dobrim in hudim odšle memo njegovega groba. In ta slavni mož je namreč Janez pl. Kobenci, nemškim zgodovinarjem dobro znan pod imenom: „Freiherr Hanns v. Cobenzl.“ Čujmo o njegovi pogumni obnaši kot poslanec na carsko- ruskem dvoru.

Bilo je leta 1575, ko se je cesar Maksimilijan II. zadnjikrat nahajal na Dunaji, in sicer malo pred pri- četkom državnega zbora v Avgsburgu, v katerem mestu je on tudi oktobra meseca naslednjega leta končal živ- ljenje svoje.

Okrog prestola njegovega stali so mnogi velikaši obširne države, ter pomenkovali se o blagru cesarskih deželá, zlasti pa o kvaru, ki jim preti, ako se zgodi, cesar namerava car Ivan Bazilides II. — Želel je nam- reč razdreti kupčijsko zvezo, a Maksimilijanu bilo je veliko na tem, po posredstvu poslanstva cara odvrniti od njegovih namenov.

A to ni bila lahka naloga; kajti Ivan bil je hude trme. — In vendar bi bil moral biti na vsaki način po- slanec odpravljen v Moskvo.

Razsledovaje oziralo se je oko cesarjevo po okrožji svojih diplomatov. Al zastonj! — nihče se ni ponudil, prevzeti težavno nalogo; marveč polagoma odmikovali so se drug za drugim, ker vsaki se je bal, da bi ga volja cesarjeva ne odbrala za silno težavni posel.

Nasledek tega plašnega odmikovanja bil je pa, da je okoli 40 let stari mož, ki se je ravnokar še ponižno in zamišljeno nahajal v zadnjih vrstah, zdajci stal prvi in edini blizu cesarjevega prestola. Bil je to plemeniti Janez Kobenci, nemški redni vitez, ki se je že leta 1571 in 1573 kot cesarski poslanec na dvoru papežev Pija V. in Gregorija XIII., tedaj v zelo važnem in te- žavnem položaji izvrstno védel.

En čas je tako stal Kobenci še zamišljen, in ni zapazil, da je zoper vednost in voljo postal iz zadnjega prvi; ko pa spregleda, pri čem da je, in da bi cesar morda utegnil misliti, da se on za poslanstvo ponuja, osupnjen zarudi v lica, in se hoče ponižno odmakniti. Iz pogleda cesarjevega je vendar bral ukaz: stoj!

„Vi tedaj, zlahtnik?“ vpraša cesar Maksimilijan. Kobenci se molče prikloni.

„Dobro tedaj“, nekako zadovoljno reče cesar. „Po- tujte toraj srečno v Moskvo, in zastopajte ondi domo- vino pogumno in krepko!“

„Da! najmilostnejši gospod in cesar, to hočem prav rad storiti.“

Po tem lakoničnem odgovoru prikloni se še enkrat globoko, ter čvrstih korakov, a vendar brez kake koša- tije zapusti dvorano.

Naslednega jutra odpotoval je že proti severju.

Janez Kobenci je l. 1576 prišel v Moskvo. Pri- poznati se mora, da je bil on kot poslanec najsposob-